

SUOMEN VALTUUSKUNNAN

LOPPURAPORTTI

UNFCCC:N ILMASTONEUVOTTELUT
Bonn, Saksa
6.11–17.11.2017

Raportti seuraavista kokouksista

- Pariisin sopimuksen osapuolten kokouksena toimivan osapuolten 1. konferenssin istunto (CMA 1-2)
- Pariisin sopimusta käsittelevän ad hoc –työryhmän istunto (APA 1-4)
- YK:n ilmastopuitesopimuksen (UNFCCC) 23. sopimuspuolten konferenssi (COP 23)
- YK:n ilmastopuitesopimuksen Kioton pöytäkirjan 13. osapuolten kokous (CMP 13)
- Tieteellisteknisen avustavan toimielimen 47. istunto (SBSTA 47)
- Toimeenpanoa seuraavan alaelimen 47. istunto (SBI 47)

Sisällysluettelo

Yhteenveto ja arvio ilmastokokouksen tuloksista.....	4
Avausistunnot ja korkean tason osuudet	6
Päästöjen vähentäminen (mitigation) ja tiede-asiat	6
NDC-rekisteri	7
Yhtenäiset aikajänteet (Common timeframes).....	7
Ilmastotiede	7
Läpinäkyvyys (transparency) ja MRV ml. raportointi.....	8
Pariisin sopimuksen tavoitteita kirittävät prosessit.....	9
Maailmanlaajuiset tilannekatsaukset ('Global stocktake')	9
Fasilitatiivinen dialogi (Talanoa-dialogi)	9
Oikeudelliset ja institutionaaliset asiat	10
APA7: Pariisin sopimuksen noudattamista ja valvontaa koskeva mekanismi	10
Sopeutuminen	11
Vahingot ja menetykset (loss & damage)	12
Markkinamekanismit.....	12
Ilmastorahoitus	13
Ilmastosopimussihteeristön budjetti 2018-2019.....	16
Toimintavalmiuksien vahvistaminen (capacity building)	16
Metsät, maankäyttö ja maatalous	17
Maatalous (SBSTA 7)	17
REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Degradation in developing countries / YK:n metsäkatoa ja metsien tilan heikkenemistä ehkäisevä ohjelma kehitysmaissa).....	17
Teknologia	18
Kansainvälinen lentoliikenne ja merenkulku	18
Tasa-arvokysymykset.....	19
Alkuperäiskansojen foorumi.....	19
Vastetoimet (response measures).....	19
Pre-2020 ja maailmanlaajuinen toimintaohjelma (Global Climate Action Agenda, GCAA) .	20
Pre-2020.....	20
Maailmanlaajuinen toimintaohjelma (Global Climate Action Agenda (GCAA))	20
Kansainvälinen koalitio lyhytaikaisten ilmastotekijöiden torjumiseksi (CCAC)	21
Aloitteet ja oheistapahtumat	21
Kaupungit, alueet ja rakentaminen	21
Energia sekä fossiilipolttoaineiden tukien reformi (FFSR)	23

Liite 1 Suomen valtuuskunta COP23-ilmastokokouksessa.....	25
Liite 2 Ministeri Tiilikaisen puhe korkean tason osuudessa	26
Liite 3 Raportissa käytetyt lyhenteet.....	28

Yhteenveto ja arvio ilmastokokouksen tuloksista

YK:n ilmastokokous, COP23, päättyi klo 7 lauantai-iltana 18.11. Saksan Bonnissa. Kokous venyi puolella vuorokaudella, koska sopeutumisrahastosta ja ilmasto-rahituksen ennakkotietoja koskevista asioista oli vaikea löytää sopu. Viime metreillä ongelmia ilmeni myös liittyen ensi vuonna käytävään Talanoa-vuoropuheluun, joka ei ollut edes varsinainen neuvotteluasiakohta. Nämä kuitenkin saatiin ratkaistua perjantain ja lauantain välisenä yönä, jota rytmittivät parin tunnin konsultaatiot.

COP23-kokouksen piti olla tekninen työkokous, josta saadaan Pariisin sopimuksen sääntökirjan pohjatekstit, joiden pohjalta neuvotteluja jatketaan vuonna 2018. Se, että kokous venyi yliajalle ja, että joillakin kehitysmaaryhmillä oli täysin Pariisin sopimuksen hengen ja kirjaimen vastainen tulkinta sopimuksen sisällöstä, ei lupaa hyvää jatkotyölle. Näitä erimielisyyksiä ei pyrittykään sovittamaan nyt Bonnissa, vaan erilaiset tulkinnat otettiin mukaan sääntökirjan pohjapapereihin.

Nämä sääntökirjan pohjapaperit ovat tasoltaan ja tarkkuudeltaan hyvin erilaisia. Useat paperit ovat noin kymmensivuisia; ääripää on kuitenkin yli 180-sivuinen pohjapaperi päästöjen ja päästövähennystoimien raportoinnista ja seurannasta. **Jatkotyön tulee nyt keskittyä sekä tekstien karsimiseen että rakentamaan siltoja eri esitysten välillä.** Tämä tulee joka tapauksessa tarkoittamaan pitkiä ja takkuisia neuvotteluja vuonna 2018 ja erityisesti COP24:ssä Katowicessa. Toukokuussa 2018 tullaan todennäköisesti päättämään myös ylimääräisen neuvotteluviikon pitämisestä lokakuussa 2018.

Kokous oli ilmastoneuvottelujen historiassa ensimmäinen, jossa puheenjohtajana toimi pienen saarivaltion edustaja, Fidzi pääministerinsä Bainimaraman johdolla. Korkean tason osuudessa nähtiin useita pienten saarivaltioiden presidenttejä ja pääministereitä sekä Ranskan presidentti Macron ja Saksan liittokansleri Merkel, jotka alleviivasivat Euroopan ja EU:n sitoutumista Pariisin sopimukseen.

Eteneminen Pariisin sopimuksen sääntökirjaneuvotteluissa oli epätasaista, mutta sopu saavutettiin kuitenkin kaikkien sääntökirjan osa-alueiden neuvottelutekstien aihioista. EU:n yhdestä keskeisestä prioriteetista eli Pariisin sopimuksen viisivuotisarviointien rakennuspalikoista saatiin sopu. Hankalimmaksi kysymykseksi osoittautui EU:n toinen prioriteetti eli eteneminen Pariisin sopimuksen läpinäkyvyyskehikossa ja erityisesti päästöjen ja päästövähennystoimien raportoinnissa ja seurannassa. Päästöjen raportoinnista koskevat neuvottelut etenivät hitaasti, koska maiden näkemyksissä toistui Pariisin sopimuksen hengen ja kirjaimen vastainen erottelu kehittyneisiin ja kehittyviin maihin. Pariisin sopimuksen keskeinen periaate on kaikille yhteiset raportointi- ja seurantavelvoitteet. Myös päästöjen vähentämistä koskevia neuvotteluja leimasi eräiden kehitysmaiden halu palata Pariisia edeltäneeseen kahtiajakoon. Tämän ns. palomuurikysymyksen ratkaisu tulee jäämään joulukuun 2018 ilmastokokouksen loppumetreille.

Ilmastotoimien rahoitukseen liittyvät asiat olivat kokouksessa esillä aiempaakin vahvemmin. Kokous venyi myöhään yöhön, koska osapuolet kiistelivät rahoituksen ennakoitavuutta koskevista kohdista sekä siitä, millä muotoiluilla Kioton pöytäkirjan alainen sopeutumisrahasto valjastetaan palvelemaan Pariisin sopimusta. Jälkimmäinen on erityisen tärkeä saarivaltioille ja etenkin Fidzille, jolle tästä asiasta sopiminen nyt eikä vasta vuoden päästä on ollut yksi keskeisiä mittareita kokouksen onnistumiselle. Kiistat rahoituksesta

heijastelivat myös valtaosaan muista asiakohdista. Lopulta päätettiin, että sopeutusrahasto palvelee sekä Kioton pöytäkirjaa että Pariisin sopimusta, kunhan eräät teknisemmät yksityiskohdat saadaan tarkennettua.

Vuonna 2018 käydään koko vuoden jatkuvaa **Talanoa-vuoropuhelua**, joka huipentuu poliittisen tason osuuteen COP24-ilmastokokouksessa. Tässä ns. fasilitatiivisessa dialogissa tarkastellaan päästövähennystoimien kunnianhimon riittävyttä. Fidzi nimesi dialogin Talanoa-vuoropuheluksi kansallisen perinteensä mukaisesti. Edellinen COP-pj Marokko ja Fidzi konsultoivat yhdessä osapuolia kokouksen aikana ja julkistivat sen pohjalta Talanoa-vuoropuhelun prosessia ja tavoitteita koskevan paperinsa (josta ei neuvoteltu).

Kehittyvät maat vaativat tiukoin äänenpainoin teollisuusmailta nopeampia päästövähennystoimia ja rahoituksen varmistamista kehittyvien maiden ilmastotoimille jo ennen vuotta 2020. Tässä kiistakapulana on ollut etenkin Kioton pöytäkirjan Dohan muutoksen ratifioinnin ja voimaantulon viivästyminen – etenkin EU:ta on syytetty siitä, ettei se ole tallettanut omaa ratifiointiasiakirjaansa (koska Puola ei ole ratifioinut). Suomi talletti useiden muiden jäsenmaiden tavoin viimeisen kokousviikon aikana hyväksymiskirjansa sekä Kioton sopimuksen Dohan muutoksesta, että myös Montrealin pöytäkirjan Kigalin muutoksesta. Myös Puolan ratifiointiprosessi on käynnissä, ja EU:n ratifioinnin saattamisen kokonaisuudessaan päätökseen ilmoitettiin kokouksessa tapahtuvan tämän vuoden loppuun mennessä.

Merkittävä edistysaskel Bonnissa oli **alkuperäiskansojen foorumin** toiminnan käynnistämisestä saatu sopu. Foorumin tehtävänä on parantaa tiedonjakoa ja osallistumista sekä tuoda alkuperäiskansojen perinteistä tietoa päätöksenteon tueksi. Foorumin ensimmäinen tehtävä on järjestää epävirallinen osapuolten ja alkuperäiskansojen välinen kokous keväällä 2018.

Neuvottelujen valopilkkuja olivat myös päätökset **maataloutta** käsittelevän työn jatkosta sekä **sukupuolten välistä tasa-arvoa** koskevan toimintaohjelman hyväksyminen. Maatalous huomioidaan vastedes paremmin sekä päästövähennysmahdollisuutena että sektorina, jonka tulee sopeutua muutokseen. Päätös myös ohjaa kansainvälisesti maatalouteen liittyviä toimia esim. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:ssa. Maataloutta koskeva työ sisältää työpajoja ja asiantuntijakokouksia, joissa huomioidaan ilmastonmuutokseen ja ruokaturvaan liittyvät näkökohdat.

Pienille saarivaltioille ja puheenjohtajana toimineelle Fidzille erityisen tärkeää oli myös saada aikaan päätös siitä, että **ilmastonmuutoksen aiheuttamat vahingot ja menetykset** ovat ilmastokokouksissa vahvemmin esillä. Näiden osalta sovittiin, että Task Force on Displacement aloittaa toukokuussa 2018 ja, että käynnistetään asiantuntijoiden vuoropuhelu siitä, miten vahinkojen ja menetysten kohdalla voidaan toimia paremmin (myös taloudellisesti).

Varsinaisten neuvottelujen ulkopuolella **yrietykset, kansalaisjärjestöt, kunnat, kansalaiset ja sijoittajat järjestivät Bonnissa useita ilmastotapahtumia**. Tapahtumissa oli yli 20 000 osanottajaa. Suomi oli mukana useissa aloitteissa, muun muassa perustamassa Kanadan ja UK:n kanssa 'Irti hiilestä' -liittoumaa, joka kannustaa hallituksia, yritysmaailmaa ja eri organisaatioita luopumaan nopeasti perinteisestä hiilivoimasta. Tämä noteerattiin kokouksessa laajasti. Lisäksi Suomi järjesti oheistapahtuman liittyen arktisiin asioihin. USA:n 'We are Still In' ryhmittymä ja ns. American Pledge aloite, joita johtavat Michael Bloomberg ja

Kalifornian kuvernööri Gerry Brown, sai tilaisuudessa paljon huomiota USA:n perinteisen neuvottelutiimin pysytellessä taustalla teknisiin kysymyksiin keskittyen.

COP24 järjestetään joulukuussa 2018 Puolan Katowicessa. Sitä edeltää vuotuinen alaelinten kokous toukokuussa (2 viikkoa). Todennäköisesti lokakuussa 2018 järjestetään myös ylimääräinen viikon mittainen neuvottelusessio Pariisin sääntökirjasta ja siihen liittyvistä asioista. IPCC:n erityisraportti 1,5 asteen tavoitteesta julkistetaan lokakuun ensimmäisellä viikolla 2018.

Vuoden 2019, eli Suomen EU-puheenjohtajuuskauden, COP-isäntämaaksi ilmoitautui Brasilia.

Avausistunnot ja korkean tason osuudet

Korkean tason osuus järjestettiin kolmipäiväisenä kokouksen toisella viikolla. Puheenjohtajamaan Fidzin presidentti Bainimarama oli paikalla koko kahden viikon kokouksen ajan, mutta myös useita muita pienten saarivaltioiden edustajia osallistui päämiestasolla korkean tason osuuteen. Ranskan presidentti Macron ja Saksan liittokansleri Merkel sekä liittopresidentti Steinmeier osallistuivat myös lyhyesti korkean tason avajaisistuntoon, alleviivaten puheenvuoroissaan EU:n sitoutumista Pariisin sopimukseen. Avajaisistuntoon osallistui myös YK:n pääsihteeri Guterres, joka painotti, että saarivaltiot ovat etulinjassa ilmastonmuutoksen suhteen, ja että niiden asia on kaikkien yhteinen asia.

Päämiesten ja ministereiden kansallisissa puheenvuoroissa korostettiin sitoutumista Pariisin sopimukseen ja sen toimeenpanoon. Toisaalta tuotiin esiin huoli siitä, että taannoisten tieteellisten raporttien, mm. UNEP:n GAP-raportti joka julkistettiin lokakuussa, mukaan nyt tehdyillä päästövähennyssitoumuksissa ollaan vielä kaukana kahden asteen tavoitteen saavuttamisesta, ja korostettiin että aikaa ei ole hukattavaksi. Kehitysmaat toivat esiin tarpeensa tukeen ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa. Syyria ilmoitti korkean tason osuuden aikana liittyvänsä myös Pariisin sopimukseen, mikä tarkoittaa sitä, että tässä vaiheessa (ja ainakin seuraavat kaksi vuotta) sopimus kattaa kaikki maat. Useissa puheenvuoroissa korostettiin tarvetta saada Pariisin sopimuksen sääntökirjasta sopu vuoden 2018 osapuolikokouksessa.

Suomea korkean tason osuudessa edusti asunto-, ympäristö- ja energiaministeri Tiilikainen. Virallisten tilaisuuksien lisäksi Tiilikainen puhui useissa oheistapahtumissa ja tapasi kahdenvälisesti useiden maiden ministereitä ja kansainvälisten järjestöjen johtoa.

Päästöjen vähentäminen (mitigation) ja tiede-asiat

Osapuolten kansallisten panosten (NDC) läpinäkyvyyttä ja laskentaa koskevista ohjeista neuvotellaan kolmen alakohdan alla: "features", "information to facilitate clarity, transparency and understanding of nationally determined contributions" ja "accounting". Osapuolet olivat syksyn aikana toimittaneet sihteeristölle lähetteitä omista näkemyksistään (ml. EU). (http://unfccc.int/documentation/submissions_from_parties/items/5900.php -> APA), joista asiakohtaa fasilitoineet Gertraud Wollansky (Itävalta) sekä Sin Liang Cheah (Singapore) olivat laatineet tausta-aineistoksi epävirallisen yhteenvedon (<http://unfccc.int/resource/docs/2017/apa/eng/5infnot.pdf>). Ennen neuvotteluiden alkua järjestettiin myös asiakohtaa käsittelevä pyöreän pöydän keskustelu.

Runsaasta tausta-aineistosta huolimatta neuvottelut jumittuivat heti ensimmäisellä kokousviikolla, sillä etenemistavasta ei päästy yhteisymmärrykseen. Osapuolten jo läheteissään esille tuomien näkemysten erot koskien erityisesti teollisuusmaiden ja kehittyvien maiden välistä kahtiajakoa (ns. ”palomuuuri”) ja sitä miten tämä tulisi huomioida ohjeissa, sekä sitä, tulisiko ohjeistojen käsitellä, ja jos niin millä tavalla, päästöjen vähentämisen (mitigation) lisäksi sopeutumista ja toimeenpanon tukea. Nämä näkemuserot heijastuivat neuvotteluihin ohjeistojen rakenteesta ja sisällöstä. Jumittuneesta tilanteesta päästiin eteenpäin sen jälkeen, kun fasilitaattorit pöytäisivät uuden epävirallisen paperin. Tarvittiin vielä lisää epävirallisia konsultaatioita ja kaksi uutta versiota, ennen kuin osapuolet pääsivät yhteisymmärrykseen siitä, että paperia voidaan käyttää jatkotyön pohjana. Paperi sisältää yksityiskohtaisia ehdotuksia ja vaihtoehtoja sekä osapuolten ehdottamia elementtejä ohjeiden sisällöksi. Sillä ei ole virallista statusta, vaan se on fasilitaattoreiden omalla vastuullaan laatima paperi, joka ei edusta sovittuja näkemyksiä, eikä se välttämättä ole kattava ja johon osapuolet voivat myös päättää lisätä aineistoa. Paperi on sisällytetty liitteenä Pariisin työohjelman APA:n lopullisiin päätelmiin (<http://unfccc.int/resource/docs/2017/apa/eng/104.pdf> sekä liite <http://unfccc.int/resource/docs/2017/apa/eng/104a01.pdf>) yhdessä muiden APA-aineistojen kanssa ja sen pohjalta ne jatketaan neuvotteluja toukokuussa.

NDC-rekisteri

Neuvottelut panokset kokoavasta NDC-rekisteristä (Pariisin sopimuksen artikla 4.12) etenivät hieman. Fasilitaattorit kokosivat epävirallisen paperin, joka sisältää mahdollisia elementtejä rekisterin toiminnallisuuksista (http://unfccc.int/files/meetings/bonn_nov_2017/in-session/application/pdf/sbi47_6_informal_note.pdf). Neuvotteluja jatketaan toukokuun kokouksessa.

Yhtenäiset aikajänteet (Common timeframes)

Osapuolten kontribuutioita (NDC) on laadittu eri pituisille aikajän-teille, pääosin 5 tai 10 vuoden jaksoille. Pariisin sopimuksessa (Art 4.10) todetaan, että kontribuutioiden aikajaksoja koskevaa asiaa (common timeframes) tullaan tarkastelemaan sopimuksen ensimmäisessä osapuolokokouksessa (CMA1). Osapuolia ja tarkkailijoita pyydetään toimittamaan maaliskuun 2018 loppuun mennessä lähetteitä koskien yhteisten aikajän-teiden hyödyllisyyttä, erilaisia optioita niille sekä optioiden hyviä ja huonoja puolia. Asian käsittely jatkuu seuraavassa kokouksessa toukokuussa.

Ilmastotiede

Ilmastotiedettä käsiteltiin Tutkimus ja systemaattinen havainnointi (Research and Systematic observation) -asiakohdassa tieteellis-teknillisen alaelimen (SBSTA) alla. Kokouksessa kuultiin eri organisaatioiden tekemästä työstä (mm. IPCC, WMO, CEOS, GCOS, IOC-UNESCO, World Climate Research Programme). Asiakohdan päätelmissä noteerataan tuore WMO:n lausunto ilmaston tilasta ”State of the Global Climate in 2017” (http://www.wmo.int/pages/prog/wcp/wcdmp/CA_2.php) sekä eräitä muita raportteja ja tuodaan esille huoli niiden sisällöstä. Lisäksi noteerataan GCOS:n ja tiedeyhteisön ilmastohavainnointeja (pintalämpötila, CO₂-pitoisuus, jäätiköiden muutokset) sekä WMO:n äärimmäisten sääilmiöiden luokittelua koskeva työ. Päätelmissä myös todetaan valtameriä koskevien ilmastoindikaattoreiden merkitys, ml. merien lämpösisäلتö, happamoituminen,

merenpinnan nousu sekä arktinen ja antarktinen merijään laajuus, ja rohkaistaan osapuolia pitämään yllä niitä koskevia havainnoiteja. Päätelmissä noteerataan ilmastohavainnointien kehitys, merkitys Pariisin sopimuksen kannalta sekä tähän liittyvät tarpeet ja haasteet ja rohkaistaan osapuolia ja relevantteja organisaatioita havainnoinnin kehittämiseen

Päätelmät: <http://unfccc.int/resource/docs/2017/sbsta/eng/121.pdf>

Ilmastosopimuksen pitkän aikavälin lämpötilatavoitteen ja sen saavuttamista tarkastelevan arvioinnin (*Scope of the next periodic review of longterm global goal under the Convention and of overall progress towards achieving it*) tullaan käsittelemään SBSTA- ja SBI-alaelinten kokouksissa kesäkuussa 2019. Tarkoituksena olisi, että alaelimet esittäisivät suosituksia käsiteltäväksi osapuolikokouksessa marraskuussa 2019. Työssä huomioidaan Pariisin sopimuksen viisivuotisarviointien osalta tehtävä työ, vuoden 2018 Talanoa-vuoropuhelu sekä tekninen tarkastelu (technical examination process).

Läpinäkyvyys (transparency) ja MRV ml. raportointi

Pariisin sopimuksen asiakohdassa (APA 5) työstetään uutta ja edistyneempää läpinäkyvyyskehikkoa eli raportointia, raportointien tarkastuksia ja arviointia koskevia kaikille osapuolille yhteisiä ohjeita osaksi sopimuksen sääntökirjaa. Läpinäkyvyyskehikko käsittelee kasvuhuonekaasujen päästöinventarioiden laadintaa, tietojen antamista kansallisesti määritettyjen panosten toteuttamisessa edistymisestä ja täytäntöönpanosta, kehitysmaille annettusta rahoituksesta ja kehitysmaiden saamasta ja tarvitsemasta rahoituksesta. Rahoitusta koskeva raportointi käsittelee myös valmiuksien vahvistamista (Capacity Building) ja teknologian siirtoa.

Asiakohtaa (APA 5) fasilitoivat Xiang Gao (Kiina) ja Andrew Rakeshaw (Yhdysvallat). Neuvottelut etenivät odotetusti ja rakentavassa hengessä. Niissä työstettiin aikaisemmin sovitun tulevan läpinäkyvyysohjeiston sisällysluettelon otsikoiden alle sisältöä osapuolten läheteiden ja ennen neuvotteluja käytyjen pyöreän pöydän keskustelujen (4 – 5.11) pohjalta. Neuvottelujen tuloksena syntynyt materiaali koostuu ohjeisiin tulevaa sisältöä kuvaavista ranskalaista viivoista, ei vielä yksityiskohtaisesta luonnostekstistä. Materiaali liitettiin fasilitaattoreiden epäviralliseen paperiin (informal note), jonka pohjalta neuvotteluja jatketaan keväällä 2018.

Neuvottelutulos on kooste eri osapuolten näkemyksistä ohjeisiin tulevista aiheista. EU:n näkemykset ovat tuloksessa mukana, mutta mukana on myös huolta aiheuttavia näkemyksiä. Erityisesti näkemykset, joiden mukaan teollisuusmaiden ja kehittyvien maiden välinen palomuri tulisi säilyttää ja nykyisen läpinäkyvyyskehikon mukaista kahtiajakoa tulisi jatkaa. LMDC-maat, erityisesti Kiina, Intia ja Saudi-Arabia, ovat kiistäneet tarpeen Pariisin sopimuksessa sovitun kaikille yhteisten ohjeiden laatimiseen. Myös monissa rahoitukseen liittyvissä kohdissa näkemykset eroavat. G77:n käsitys teollisuusmaiden rahoitusta koskevasta raportoinnista on laajempi kuin teollisuusmaiden, ohjeisiin on esitetty teollisuusmaalle raportointivaatimuksia rahoituksen suhteen lähes koko Pariisin sopimuksen toimeenpanoon liittyvien artikloiden osalta, kuten eteenpäin katsovasta rahoituksesta (artikla 9.5), menetyksistä ja vahingoista (Loss and Damage, artikla 8) ja vastetoimista raportointia.

Teknisten alaelinten muut raportointia käsittelevät asiakohdat olivat suurelta erilaisten sihteeristön laatiminen raportointia ja tarkastuksia koskevien raporttien hyväksymistä. Teollisuusmaiden toisten kaksivuotisraporttien yhteenvetoa ja mandaatin antamista sihteeristölle laatia yhteenveto valmisteilla olevista 7. maaraporteista käsittelevässä

asiakohdasta ei päästy yhteisymmärrykseen ja saatu päätelmiä. Syynä olivat mm. Saudi-Arabian, Intian tukemana, esittämä vaatimus lisätä päätelmiin tekstiä vastatoimien raportoinnin parantamisesta (vapaaehtoisista raportointia), joka ei saanut teollisuusmaiden hyväksyntää. Kiina oli asiakohdissa joustava ja pyrki edistämään ratkaisujen löytymistä. Kasvihuonekaasupäästöjen ilmastovaikutusten yhteismitallistamista (Common Metrics) käsittelevät neuvottelut siirrettiin vuoden 2019 SBSTA:an. Teollisuusmaiden toisten kaksivuotisraporttien arviointiprosessi (Multilateral Assessment) saatiin päätökseen. Valkovenäjän kaksivuotisraportointi oli viimeisenä arvioinnin kohteena. Vastaavassa kehittyvien maiden raportointia käsittelevässä prosessissa viisi maata esitti raportointiaan ja siihen liittyviä haasteita. Arviointiprosessit sujuivat edellisten tapaan rakentavassa hengessä.

Päästöjen yhteismitallistamista (common metrics) koskevassa asiakohdassa syntyivät päätelmät, joissa todetaan työn käynnistyneen osana Pariisin työohjelmaa (NDC:t ja niiden laskenta). Keskustelua SBSTA:n alla jatketaan kesäkuussa 2019, ottaen huomioon em. työ sekä IPCC:n 5. arviointiraportin tulokset.

Pariisin sopimuksen tavoitteita kirittävät prosessit

Maailmanlaajuiset tilannekatsaukset ('Global stocktake')

Neuvotteluita ns. Pariisin sopimuksen ambiotomekanismista (Global Stocktake, GST, APA-agendakohta 6) käytiin Bonnissa APA:n alaisuudessa järjestelyissä informaaleissa konsultaatioissa uusien fasilitaattoreiden (Suomen Outi Honkatukia ja Tansanian Richard Muyungin) johdolla. Esillä tässä kokouksessa oli erityisesti GST:tä varten tarvittavan aineiston ja materiaalin (input) identifiointi sekä modaliteettien hahmottelu. Neuvottelut käytiin varsin hyvässä hengessä ja strukturoidusti verrattuna aiempiin neuvottelukokouksiin, ja lopputulemana saatiin fasilitaattoreiden paperi, joka hahmottelee rakennuspalikat etenemiselle, eli sille, miten tarkasteluprosessi käytännössä tulee toimimaan. EU:n tavoitteet etenemiselle tässä asiassa täyttyivät. Useita vaikeita kysymyksiä on neuvotteluissa toki vielä edessä, mutta paperi antaa hyvän pohjan jatkotyölle.

Yksi neuvottelusessio käytettiin myös keskusteluun yhdenvertaisuudesta eli 'equity' –teemasta, jota tietyt kehitysmaat ovat vahvasti tuoneet esiin, ja etenkin siitä mitä se konkreettisesti tarkoittaa GST:n osalta. Keskustelussa löytyi yhteisymmärrys sille, että 'equity' on horisontaalinen kysymys eli kuuluu kaikkiin tarkasteltaviin osa-alueisiin (päästöjen vähentäminen, sopeutuminen, rahoitus), ja että se liittyy vahvasti yleisiin köyhyyden poistamisen ja kestäväen kehityksen periaatteisiin sekä siihen, ettei kehittyville maille aseteta liian vaativia tavoitteita. EU:lle on ollut tärkeää, ettei equity-teemaa nosteta esiin erillisenä kysymyksenä, vaan että se nimenomaan käsitellään kolmen pääteeman yhteydessä.

http://unfccc.int/files/meetings/bonn_nov_2017/in-session/application/pdf/apa_6_informal_note_final_version.pdf

Fasilitatiivinen dialogi (Talanoa-dialogi)

Pariisin sopimuksen yhteydessä 2015 sovittiin, että vuonna 2018 järjestään COP24:n yhteydessä myös ns. fasilitatiivinen dialogi jossa tarkastellaan päästövähennystoimien kunnianhimon riittävyttä ja miten toimia voisi kirittää. Tämä toimii eräänlaisena testinä myöhemmille maailmanlaajuisille kokonaistarkasteluille, jotka tosin kattavat kaikki Pariisin sopimuksen osa-alueet. Fidzi nimesi dialogin Talanoa-dialogiksi kansallisen perinteensä mukaisesti. COP22-puheenjohtaja Marokko ja COP23-puheenjohtaja Fidzi konsultoivat

yhdessä osapuolia kokouksen aikana ja julkistivat sen pohjalta Talanoa-dialogin järjestelyitä ja tavoitteita koskevan paperinsa (informal note). Asiasta ei siis neuvoteltu, vaan COP 'toivotti Talanoa-dialogin tervetulleeksi'. Talanoa-dialogi käynnistyy puheenjohtajien paperin mukaan vuoden 2018 alusta, ja sitä tulee informoimaan IPCC:n erityisraportti 1,5 asteen tavoitteeseen liittyen (joka valmistuu lokakuun 2018 alussa, eli varsin lähellä COP24:ää). Talanoaa varten tullaan keräämään niin osapuolten kuin muidenkin toimijoiden kontribuutioita. Talanoa-dialogin lopputulema vuonna 2018 tulee olemaan puheenjohtajien eli Fidzin ja COP24-pj Puolan yhteenveto, eli siitä ei ole tarkoitus neuvotella. Vaikka painopisteenä onkin erityisesti päästöjen vähentäminen, on odotettavissa, että myös muut asiat ja etenkin rahoitus tulevat nousemaan esiin.

http://unfccc.int/files/meetings/bonn_nov_2017/application/pdf/cp23_auv_fiji.pdf

Oikeudelliset ja institutionaaliset asiat

APA7: Pariisin sopimuksen noudattamista ja valvontaa koskeva mekanismi

Neuvottelut Pariisin sopimuksen täytäntöönpanoa ja noudattamista edistävää komiteaa koskien sujuivat hyvässä hengessä. Osapuolilla on tahtotilaa saada päätös aikaiseksi COP24:ssä, mutta keinojen osalta on näkemyseroja. Neuvottelut alkoivat pyöreän pöydän keskustelulla, jota varten rinnakkaisfasilitaattorit olivat valmistaneet erilaisia skenaarioita. Tämän koettiin auttavan osapuolten välisten yhtymäkohtien hahmottamisessa, joskin kuudesta skenaariosta vain kahdesta keskusteltiin joidenkin osapuolten vastustaessa keskustelua muista aiheista. Fasilitaattorien epävirallisen muistion pohjalta jatkettiin keskusteluja mm. linkistä läpinäkyvyyskehikkoon, komitean mahdollisesta toimivallasta sopimuksen toimeenpanoon kohdistuvien systeemisten esteiden tarkastelijana sekä komitean suhteesta sopimuksen alaisiin tukijärjestelyihin.

Monet tunnistivat komitean ja läpinäkyvyyskehikon välisen linkin: komitean nähtiin tuovan lisäarvoa erityisesti niissä tilanteissa, joissa osapuoli ei ole raportoinut ollenkaan 13. artiklan mukaisesti. Useat näkivät lisäksi komitealla olevan rooli systeemisten toimeenpanon esteiden havaitsijana. Tämä rooli voisi realisoitua esimerkiksi osana vuosittaista raportointia CMA:lle. Jotkut näkivät jonkinlaisen linkin myös tukijärjestelyihin (mm. rahoitus, teknologia ja toimintavalmiuksien vahvistaminen), kun taas muutamat suhtautuivat linkkiin varovaisemmin painottaen, että eri mekanismien päällekkäisyyttä tulisi välttää.

Eriäviä näkemyksiä esitettiin muilla keinoin kuin osapuolen omasta aloitteesta tapahtuvan menettelyn vireilletulon osalta. Erityisesti muutamat osapuolet vastustivat muita vireilletulon muotoja ja olivat vahvasti sitä mieltä, että vireilletulomuotojen tulisi ohjata kaikkea keskustelua. Toiset osapuolet olivat valmiita harkitsemaan objektiivista vireilletuloa osapuolen oman aloitteen lisäksi.

Vastakkainasettelua oli nähtävissä myös komitean toimintaan vaikuttavien periaatteiden, erityisesti kansallisten valmiuksien ja olosuhteiden (national capabilities and circumstances, NCC) osalta. Kehitysmaat vaativat erillistä elementtikohtaa NCC:stä, kun taas teollisuusmaat painottivat, että kehittyneiden ja kehitysmaiden välisistä eriytetyistä velvollisuuksista luovuttiin Pariisissa eikä siellä sovittua tulisi enää avata uudelleen.

Neuvottelujen tulokset komitean menettelysääntöjä koskevan päätöksen elementeistä koottiin rinnakkaispuheenjohtajien epäviralliseen muistioon, jota on tarkoitus jatkotyöstää seuraavassa istunnossa keväällä 2018.

http://unfccc.int/files/meetings/bonn_nov_2017/in-session/application/pdf/apa_7_informal_note_final_version.pdf

Sopeutuminen

Edistyminen sopeutumisasioissa Bonnissa oli jokseenkin epätasaista; sopeutumistiedonantojen (adaptation communications) rekisteriasioissa saavutettiin hyvää edistystä, sopeutumistiedonantojen toimeenpanosääntöjä koskevissa neuvotteluissa soudettiin ja huovattiin, ja sopeutumiskomitean (Adaptation Committee) raportti hyväksyttiin ristiriitaisissa tunnelmissa.

APA:n alla käytyjä neuvotteluja Pariisin sopimuksen mukaisista sopeutumistiedonannoista fasilitoivat Chilen Julio Cordano sekä Kanadan Beth Lavender. Ennen varsinaisia neuvotteluja, osapuolet kutsuttiin ns. pyöreän pöydän keskusteluun. Osapuolet pyrkivät saamaan kasaan elementtejä liittyen sopeutumiskommunikaatioita koskevaan ohjintaan. Neuvotteluissa hiersivät erityisesti joidenkin kehittyvien maiden vaatimus listata ohjeissa erityisesti NDC-spesifiä ohjintaa, kun taas useat teollisuusmaat kokivat, että tämä ei ollut asiakohdan mandaatin sisällä. Jotkin kehittyvät maat pyrkivät tuomaan palomuurin elementtejä keskusteluun lisäämällä tekstiin ohjeita määrittäviä periaatteita, kuten yhteisten, mutta eriytettyjen vastuiden maininta, mikä oli progressiivisille maille, EU mukaan lukien, täysin mahdoton ajatus. Lopulta kasaan saatiin fasilitaattoreiden epävirallinen muistio, eli 10-sivuinen hahmotelma, joka sisältää otsikot hahmotelmateksteineen, sekä valinnaisia (ns. opt in, opt out) elementtejä. Muistiossa esitellään kaksi mahdollista vaihtoehtoa toimeenpanosäännöille; 1) välinespesifit ohjeet kaikille tavoille, joilla osapuolet voivat sopeutumistoimistaan viestiä (ml. NDC:t, NAP:t) 2) yhden ohjeet, joita osapuolet voivat soveltaa, oli kommunikaation tapa mikä tahansa. Osapuolet olivat todella tarkkoja siitä, että fasilitaattorien epävirallinen muistio ei kuvasta yhteisymmärrystä osapuolien välillä.

Sopeutumistiedonantoja koskevasta rekisteristä saatiin pöytäan epävirallinen muistio koskien rekisterin rakennetta, minkä pohjalta työ jatkuu keväällä.

Sopeutumiskomitean raportti hyväksyttiin. Sopeutumiskomitea on saanut valmiiksi arvionsa koskien puitesopimuksen alaisia sopeutumisen institutionaalisista järjestelyistä sekä sopeutumistarpeiden arvioinnin menetelmiä koskevat suositukset. Sen sijaan sopeutumiskomitea ja vähiten kehittyneiden maiden asiantuntijaryhmä (LEG) eivät olleet saaneet valmiiksi niille yhteisesti Pariisin kokouksessa annettua tehtävää kehittää tapoja ja suosituksia arvioida sopeutumiselle annetun tuen riittävyttä ja tehokkuutta maailmanlaajusten kokonaistarkastelujen yhteydessä. Kevään teknisessä välikokouksessa jatketaan työtä tältä pohjalta. Työstä voidaan odottaa hankalaa.

Vähiten kehittyneitä maita ja kansallisia sopeutumis suunnitelmia (NAP) koskevassa neuvottelukohdassa ei saavutettu edistystä. Kehittyvät maat pyrkivät ohjaamaan keskustelua kohti rahoitusta, mikä taas teollisuusmaiden näkökulmasta ei ollut neuvotteluasiakohdan mandaatin rajoissa.

Nairobin työohjelma (NWP) tunnustettiin jälleen hyödyllisenä tiedonjakamisalustana.

Vahingot ja menetykset (loss & damage)

Pienille saarivaltioille ja puheenjohtajana toimineelle Fidzille oli tärkeää saada aikaan päätös siitä, että ilmastonmuutoksen aiheuttamat vahingot ja menetykset ovat ilmastokokouksissa vahvemmin esillä. Osapuolikokouksen avauspuheenvuoroissa vähiten kehittyneiden maiden ryhmä ja pienet saarivaltiot peräänkuuluttivat pysyvää neuvotteluasiakohtaa vahingoille ja menetyksille. Teollisuusmaat eivät kuitenkaan innostuneet tällaisesta laajasta pysyvästä neuvotteluasiakohdasta. Kompromissina päätettiin lopulta järjestää huhtikuussa 2018 teknisten alaelimien kokouksen yhteydessä ns. Suvan asiantuntijadialogi, joka puolestaan syöttää Varsovan kansainvälisen mekanismin (WIM:n) arviointiin vuonna 2019. Lisäksi päätettiin, että Task Force on Displacement aloittaa toimintansa toukokuussa 2018 ja, että käynnistetään asiantuntijoiden vuoropuhelu siitä, miten vahinkojen ja menetysten kohdalla voidaan toimia paremmin myös taloudellisesti.

Markkinamekanismit

Pariisin sopimuksen 6. artiklan mukaisten markkinamekanismien kansainvälistä käyttöä koskevat säännöt (SBSTA asiakohdat 11 a) - c)) ovat osa Pariisin sopimuksen työohjelmaa. Sääntöjä koskevat neuvottelut etenivät lupaavasti sekä varsinaista istuntoa edeltävässä pyöreän pöydän keskustelussa että istuntojen alussa. Osapuolten tekninen ymmärrys oli lisääntynyt virallisten neuvottelujen ulkopuolella käytyjen keskustelujen ansiosta ja substanssikeskustelussa edettiin. Osapuolet keskustelivat muun muassa markkinamekanismien käytön suhteesta kansallisiin panoksiin. Markkinamekanismien käyttöä koskevan raportoinnin ja laskennan täytyy olla johdonmukainen kansallisten panosten raportoinnin ja laskennan kanssa. Lisäksi on täytettävä Pariisin sopimuksen vaatimus, että mekanismien käytön pitää johtaa globaalien päästöjen vähenemiseen. Avoimia kysymyksiä ovat myös differentiaatio, ympäristövaikuttavuus, kestävä kehityksen mukaisuus ja puhtaan kehityksen mekanismin tai sen elementtien transiatio. Sääntöjä koskevia ratkaisuja ei tehty, mutta sääntöjen mahdollisia elementtejä kirjattiin puheenjohtajien epävirallisiin papereihin (http://unfccc.int/meetings/bonn_nov_2017/in-session/items/10496.php). Papereita on mahdollista käyttää jatkotyön pohjana. SBSTAn puheenjohtaja sai mandaatit (FCCC/SBSTA/2017/L.26, FCCC/SBSTA/2017/L.27, FCCC/SBSTA/2017/L.28) valmistella sääntöluonnokset epävirallisten papereiden ja osapuolten aikaisempien läheteiden pohjalta SBSTA48:n keskustelujen tueksi. Mandaatin saaminen edellytti vastaavan mandaatin antamista vastetoimia koskevassa agendakohdassa.

Markkinamekanismien käyttöä koskevat säännöt ovat osa Pariisin sopimuksen työohjelmaa. Sääntöjen laatimisen on edettävä samaa tahtia työohjelman muiden asiakohtien kanssa, ja riskinä on, että sääntöluonnosta käytetään kaupankäyntiin työohjelman muiden osien välillä.

Lisäksi käytiin neuvottelut Kioton pöytäkirjan alaisen puhtaan kehityksen mekanismin hallintoneuvoston ohjinnasta. Pariisin sopimuksen työohjelman vietyä neuvottelijoiden päähuomion lopputuloksena oli lyhyt päätös (FCCC/KP/CMP/2017/L.2). Puhtaan kehityksen mekanismin hankkeiden määrä on vähentynyt merkittävästi kysynnän puutteessa. Sekä kansainväliset rahoituslaitokset että UNFCCC-sihteeristö ovat suunnanneet voimavaroja Pariisin sopimuksen toimeenpanoa tukeviin toimiin, kuten kansallisten panosten laatimisen tukemiseen ja päästöjen tarkkailuun ja todentamiseen. Asiakohdan rinnakkaispuheenjohtajana toimi Karoliina Anttonen (YM).

Ilmastorahoitus

Osapuolikokouksen agendalla oli tällä kertaa ennätysmäärä rahoituskohtia. Normaalien asiakohtien ohella käynnissä oli kolme eri arviota sekä neuvottelut APA:n alla. Ennakkoarvioiden mukaisesti **sopeutumisrahasto (AF)** oli yksi keskeisimmistä neuvottelukohdista. APA:n alla jatkettiin keskusteluja rahaston **tulevaisuudesta**. Kehitysmaiden pääviesti oli, että nyt tarvitaan lyhyt ja ytimekäs päätös, jolla vahvistetaan AF:n palvelevan Pariisin sopimusta ('shall serve'), muuta ei tarvita nyt, vaan yksityiskohtat voidaan päättää myöhemmin. Teollisuusmaat pysyvät kannassaan, että asiakohdassa tulee edetä Marokon päätöksen mukaisesti; ensin jatkoselvitykset ja sitten päätös. APA:n rinnakkaispuheenjohtajat kokosivat käydyin keskustelun epäviralliseen muistioon¹, jossa listataan ja avataan ratkaistavia sisältökysymyksiä kuten rahaston johtokunnan kokoonpano. Muistion liitteeksi otettiin myös G77 –ryhmän päätösluonnosesitys ja lopulta tasapainon vuoksi myös muiden maiden lähetteitä.

SBI:n alla käytiin keskusteluja **AF:n kolmannesta arviosta** sihteeristön tekemän teknisen paperin pohjalta. Rahaston tulevaisuus nostettiin tälläkin neuvotteluraiteella esiin, mutta lopulta tähän liittyvä teksti siirrettiin AF:n raporttiin liittyvien neuvottelujen alle. SBI:n esittämässä CMP -päätöksessä (FCCC/SBI/2017/L.32) kannustetaan rahastoa mm. tutkimaan mahdollisuuksia tehostaa rahaston toimintaa ja harkitsemaan mobilisoidun tuen raportointia. Lisäksi rahastoa kehoitetaan mm. tutkimaan voiko valmiustukiohjelman hyväksyntäprosessia nopeuttaa ja jatkamaan hanketuloksien monitorointia. Seuraava arvio aloitetaan SBI:n toimesta kesällä 2020 tavoitteena päättää se loppuvuonna 2021.

CMP:n alla otettiin vastaan **AF:n raportti**, näissäkin neuvotteluissa tuotiin alusta asti esiin rahaston tulevaisuus G77:n toimesta, vaikka asian varsinainen käsittely oli sovittu APA:n alle. Raportin käsittelyn alla muutoin eniten aikaa laitettiin siihen, millä tavalla rahaston rahoitusaukosta voidaan puhua päätöksessä. Loppujen lopuksi Bonnin kokouksen aikana rahoittajamaiden tekemät rahoituslupaukset ylittivät AF:n rahoitustavoitteen, joten tämä kirjattiin lopulliseen päätöstekstiin (FCCC/KP/CMP/2017/L.4). Tämän asiakohdan alla käytiin lopulta väantö rahaston tulevaisuudesta, koska CMP:llä on päätäntävalta rahaston osalta. Marokon viimevuotisesta päätöksestä liikuttiin piirun verran, kun sovittiin, että rahasto palvelee ('shall serve') Pariisin sopimusta. Tämä päätös on kuitenkin riippuvainen jatkopäätöksistä yksityiskohtien osalta, jotka tullaan tekemään 2018 Pariisin sopimuksen osapuolikokouksen alla APA:n suositusten pohjalta. Lisäksi 2019 tullaan tekemään päätös siitä, palveleeko rahasto sekä Pariisin sopimusta että Kioton pöytäkirjaa, vai vain Pariisin sopimusta. Osa maista olisi halunnut jo nyt kirjata tarkempia yksityiskohtia, mutta sihteeristön juristin mukaan CMP ei voi tehdä CMA:n puolesta päätöksiä.

Neuvottelut **raportoinnin teknisestä ja rahallisesta tuesta** (SBI 4c) jatkuivat kevään tunnelmissa. Osapuolet antoivat kyllä puheenjohtajille mandaatin päivittää keväällä tehtyä päätelmäluonnosta neuvottelujen pohjaksi, mutta neuvottelut muuttuivat hyvin poliittisiksi Iranin vaatiessa niihin tekstiä tuensaantiin liittyvistä ongelmistaan. Ongelmat juontuvat USA:n pakotepolitiikasta, jonka toimeenpanoon se käyttää mm. Maailmanlaajuista ympäristörahostoa (GEF). Asia ei siis ratkea ilmastosopimuksen alla eikä GEF:n johtokunnassa. Asiakohdan alla SBI:n puheenjohtajan päätöksellä saatiin aikaan hyvin lyhyt päätelmäteksti (FCCC/SBI/2017/L.21), jossa sovitaan keskustelujen jatkamisesta keväällä.

¹ http://unfccc.int/files/meetings/bonn_nov_2017/in-session/application/pdf/apa_4_informal_note_.pdf

Pitkän aikavälin (2020 asti) rahoituksesta käytiin COP:n alla suhteellisen helpot neuvottelut. USA piti suhteellisen matalaa profiilia muiden teollisuusmaiden todetessa pitäytyvänsä annetuissa rahoituslupauksissaan. Kiina toivoi lisää tietoa rahoituksen tiekartan etenemisen osalta ja Malediivit pyysivät sihteeristöä tekemään arvion toteutuksesta seuraavaan osapuolikokoukseen. Lopullisessa päätöstekstissä (FCCC/CP/2017/L.5) teollisuusmaita kehoitetaan jatkamaan mobilisoidun rahoituksen kasvattamista ja kanavoimaan merkittävä osa sopeutumisrahoitukseen. Osapuolia kehoitetaan jatkamaan työtä ilmastorahoitusta mobilisoivan ja sen tehokasta käyttöä tukevan toimintaympäristön kehittämiseksi. Teollisuusmaita kehoitetaan tekemään vuosia 2018-2020 koskevan ”Strategies and approaches” –lähetteen. Sihteeristöä pyydetään järjestämään päätöksen 7/CP.22 mukaisesti rahoitustyöpaja ensi vuonna kesän kokouksen yhteydessä ja raportoimaan siitä osapuolikokoukselle.

Pysyvän ilmastorahoituskomiteaa (SCF) käsiteltiin COP:n alla kahden asiakohdan verran. SCF:n **raportin** alla keskusteltiin pääasiassa komitean työohjelmasta – tulisiko komitean tehdä enemmän rahoituksen mobilisoinnin ja raportoinnin suhteen. Egypti ehdotti tulevaisuuden rahoitustarpeiden lisäämistä komitean mandaattiin. Myös komitean syksyn kokouksessa päättämättä jääneen seuraavan foorumin teema ja toisaalta foorumin järjestämisen jaksotus keskusteluttivat. Päätöksessä (FCCC/CP/2017/L.6) kehoitetaan komiteaa lisäämään työtä raportointiin liittyen. Komiteaa myös pyydetään päättämään vuoden 2018 foorumin teema viimeistään vuoden ensimmäisessä kokouksessa. Etenkin Kolumbialle tärkeä metsäteema nostetaan myös päätöksessä esiin aiempien päätösten mukaisesti.

Komitean **ensimmäisen arvion** puitteissa käytiin pitkä keskustelu varajäsennydestä, vaikka mm. EU:n mielestä tämän ei olisi pitänyt kuulua arvion mandaattiin, joka keskittyi komitean toimintaan. Vaikka tilastollisesti komitean jäsenten osallistuminen on ollut pääosin kohtuullista, kehitysmaat ajoivat varajäsenten saamista. Teollisuusmaat puolestaan totesivat tämän vaikeuttavan komitean työtä, jos vaihtuvuus on suurta. Päätöksessä (FCCC/CP/2017/L.10) sovitaan, että komitea pohtii mahdollisuuksia parantaa jäsenten osallistumista ja asiaan palataan 2018. Arvion puitteissa keskusteltiin myös, tuleeko komitean jatkaa rahoitusmekanismien ohjinnan luonnostelua. Komitean ohjintaluonnostelun oli tarkoitus parantaa rahoitusmekanismille vuosittain annettavaa ohjintaa, mutta käytännössä ohjintaneuvotteluja on käyty kahteen kertaan ensin komitean alla ja sitten COP:n alla. EU vaati ohjinnan poistamista komitean työohjelmasta, mutta lopulta tämä päätettiin pitää edelleen mukana. Myös raportointi, ilmastorahoituksen määritelmä ja rahoituksen tarvearvio nousivat arvion alla esiin, mutta näiden osalta ei tehty päätöksiä. Kaiken kaikkiaan arvion alla käyty keskustelu oli erittäin vaikea ja jakolinjana selkeästi kehitysmaat-teollisuusmaat -jako. Seuraavan arvion ajankohta päätetään COP25 –kokouksessa (2019).

Rahoitusmekanismien kuudennen arvion alla ei sisällöllisesti päästy kovinkaan syvällisiin keskusteluihin. Kehitysmaat olisivat halunneet jatkaa arviota ensi vuonna kertomatta tarkemmin, miten arvio olisi vuoden lisääjällä parantunut, joten teollisuusmaat vastustivat tätä. SCF:n tekninen raportti tähän liittyen oli kohtuullinen, vaikka edellistä hieman huonompi. Arvio päätettiin suhteellisen proseduraalisen päätöksen kanssa (FCCC/CP/2017/L.4). Päätöksessä kehoitetaan rahoitusmekanismien operatiivisia entiteettejä jatkamaan työtä täydentävyyden ja koherenssin parantamiseksi. Seuraava arvio aloitetaan COP-26, SCF pohjustaa arviota ja arvio tullaan päättämään COP27-kokouksessa.

Vihreän ilmastorahaston (GCF) ohjintakeskustelu käytiin SCF:n luonnoksen pohjalta, mutta kehitysmaat toivat tämän päälle vielä monia asioita. Keskeisimmät aiheet olivat

kelpoisuuskriteerit, lisärahoitus, varainhoitaja ja etuoikeus/immunitteetti –kysymykset ('privileges and immunities'). Normaalin tavan mukaan EU peräänkuulutti tarvetta keskittyä vanhaa täydentävään ohjintaan sekä välttämään mikromanageerausta. Viides aihe keskustelutti etenkin AOSIS -ryhmän ja öljymaiden välillä, AOSIS ajoi vahvasti varainhoitajan varainhoitostrategian ilmastokestävöittämistä, etenkin resilienssinäkökulmasta. Asiasta ei lopulta tullut tekstiä päätökseen ([FCCC/CP/2017/L.8](#)), sillä ymmärryksellä, että asiasta tullaan keskustelemaan johtokunnassa ilman COP:n ohjintaa.

Kehitysmaille oli tärkeää saada päätökseen kieltä, jolla varmistetaan kaikkien kehitysmaiden yhtäläinen oikeus GCF:n rahoitukseen ja rahoitusinstrumentteihin. Teollisuusmaat totesivat, että sinänsä tarkoitus ei ole ollut rajoittaa kelpoisuutta, mutta rahoituksen ehtoja tulee voida katsoa erilaisten kehitysmaiden välillä. Päätöksessä vahvistetaan kehitysmaiden oikeus kaikkien rahoitusinstrumenttien käyttöön rahaston perusasiakirjan mukaisesti. Kehitysmaat ovat ajaneet sekä johtokunnassa että nyt COP:ssa seuraavaa lisärahoitusta. Tämän osalta päätettiin kannustaa johtokuntaa käynnistämään seuraava lisärahoitus aiempien päätösten mukaisesti. Väliaikaisen varainhoitajan kausi on päättymässä ja johtokunnalla on ollut vaikeuksia saada päätöstä pysyvästä varainhoitajasta. COP:n päätöksessä kehoitetaan johtokuntaa varmistamaan varainhoitopalveluiden jatkuvuus. Etuoikeus/immunitteetti –asian pääongelma on se, että rahastolla ei ole monenkeskisiä YK:n alta kumpuavia henkilöstön suoja-lausekkeita käytössään, joten rahasto tekee tästä kahdenvälisiä sopimuksia osapuolten kanssa, mikä on haasteellinen ja hidas prosessi. Tietyt kehitysmaa-edustajat ajoivat päätökseen tästä tekstistä, joten sekä osapuolia että johtokuntaa kannustetaan jatkamaan toimia asian eteenpäin viemiseksi.

Maailmanlaajuisen ympäristörahaston (GEF) ohjintakeskustelu oli jälleen kerran vaikea. Osin teemat olivat samat kuin GCF:n alla eli kelpoisuus-kriteerit, lisärahoitus ja varainhoitostrategia. Näiden lisäksi USA:n ulkopolitiikka ja sanktiot näkyivät vahvasti ohjintakeskusteluissa, Iranin ja Palestiinan vaatimuksesta päätöksessä ([FCCC/CP/2017/L.11](#)) puhutaan hankelinjauksien noudattamisesta ja kohtuullisista vastausajoista. Myös akkreditaatiopilotti puhutti. Rahoituksen saantiin liittyen päätöksessä kannustetaan jatkamaan aiemmin sovittuja linjauksia lahjarahamuotoisiin ja muihin instrumentteihin liittyen. Lisärahoituksen osalta käytiin pitkä keskustelu siitä, mitä COP voi sanoa GEF:n ilmastopääalueen koon osalta. Päätöksessä kehoitetaan rahastoa pohtimaan kehitysmaiden tarpeita allokaation koosta sovittaessa 7. lisärahoitusneuvotteluissa. Kuten GCF:n päätöksessä, myöskään GEF:n päätökseen ei tullut tekstiä varainhoitostrategiaan liittyen. Akkreditaatio oli toinen pienten saarivaltioiden ajama asia ohjintaneuvotteluissa, AOSIS –ryhmä olisi toivonut ohjintaa akkreditoinnin avaamisesta kansallisille organisaatioille GEF:n toimeenpanevien organisaatioiden nyt ollessa rajattu yhteensä 18 organisaatioon, joista viisi on kansallista. Tämän osalta rahastoa kehoitetaan harkitsemaan tapoja parantaa etenkin SIDS:ien ja LDC -maiden pääsyä rahastoon. Epävirallisia pienen ryhmän ohjintakeskusteluja vetivät kaksi "GEF -mestaria", joista toinen oli Suomen rahoitusneuvottelija Johanna Pietikäinen.

APA:n ns. mahdollisten lisäasioiden alla oli myös kasa rahoitukseen liittyviä kysymyksiä. Keväällä päästiin jo melkein sopimukseen, että ns. rahoitusmekanismin alustavan ohjinnan osalta osapuolet niin päättäessään voivat antaa Pariisin sopimuksen toimeenpanoon liittyvää ohjintaa ja tämä aihe näin olleen tarpeeton. Tuvalu (LDC -ryhmä) on katsonut tarpeelliseksi jatkaa keskusteluja ajoituksesta etenkin LDCF/SCCF –rahastojen osalta. Nyt katsottiin, että APA voisi suosittaa COP:n kautta SCF:n tekemään työtä tämän osalta, mutta varsinaista päätöstä asiasta ei saatu aikaan. Toinen pöydällä ollut asia koski uutta vuotta 2025 sovittavaa rahoitustavoitetta. Erimielisyyttä oli etenkin siitä, milloin asiasta tulisi keskustella,

eikä tästä päästy yksimielisyyteen. Suurin erimielisyys koski kuitenkin tulevaisuuteen katsovaa rahoitusraportointia. Etenkin teollisuusmaat olivat sitä mieltä, että asia on jo hoidossa, sillä osapuolikokous on jo aloittanut työn. Kehitysmaat olivat sitä mieltä, että tämä mandaatti ei ole riittävä ja lisätyötä tulee antaa esimerkiksi SBI:lle. Etenkin Afrikka –ryhmä painoi tässä asiassa päälle.

APA:n alla käyty keskustelu liittyi COP:n **ex ante –raportoinnin** keskusteluun. Osapuolet olivat yksimielisiä siitä, että aiempaa kokemusta ”Strategies and approaches” -lähetteen teosta tulee hyödyntää pohjana. G77 –ryhmä ajoi ex ante –raportointia läpinäkyvyyskehikon alle ja lisätyötä kokousten välillä tehtäväksi. Afrikka –ryhmä ajoi erittäin yksityiskohtaista etukäteisraportointia. Keskustelujen toisena puheenjohtajana toimi Suomen pääneuvottelija Outi Honkatukia. Keskustelujen pohjalta tehtiin rinnakkaispuheenjohtajien epävirallinen muistio, jossa kootaan yhteen osapuolien näkemyksiä mm. sen suhteen mitä raportoitaisiin. Lisäksi tehtiin päätös (FCCC/CP/2017/L.12), jonka perusteella SBI ensi keväästä alkaen pohtii asiaa ja antaa suosituksensa ensi vuonna pidettävälle osapuolikokoukselle.

Ilmastorahoituksen laskentasääntöjen ('accounting') osalta keskustelu eteni jälleen kohtuullisen hyvässä hengessä SBSTA:n alla. Asiakohdan alla sovittiin päätelmät (FCCC/SBSTA/2017/L.23) ja tehtiin rinnakkaispuheenjohtajien epävirallinen muistio keskusteluista. Afrikka –ryhmä nosti esiin keskusteluissa mm. lisäisyyden, ilmastorahoituksen määritelmän ja linkin ex ante –raportointiin. Muuten keskusteltiin eri tavoista parantaa nykyistä raportointia. Työn loppuun saattamisesta käytiin pitkä keskustelu. Suurin osa osapuolista haluaisi saada työn päätökseen ensi keväänä, USA ja Sveitsi eivät halunneet lyödä ajankohtaa vielä kiinni. Päätelmissä pyydetään SBSTA -puheenjohtajaa konsultoimaan APA -puheenjohtajien kanssa ajoituksesta ja koherentista lähestymistavasta läpinäkyvyysviitekehikon etenemisen kanssa. SBSTA sopi pyrkivänsä päättämään työnsä niin pian kuin mahdollista. Keskustelujen toisena puheenjohtajana toimi Suomen pääneuvottelija Outi Honkatukia.

Viime vuonna **Turkki** nosti esiin oman kelpoisuutensa tuensaajana. Turkin osalta mm. Pariisin sopimuksen muotoilut antavat ymmärtää, että maa ei tule jatkamaan tuen saajana. Näin ollen Turkki on vaatinut erillisen asiakohdan perustamista tämän asian käsittelyyn erityiskohteenaan GCF ja CTCN. Asiaa konsultoitiiin jälleen epävirallisesti, mutta asia jäi jälleen pöydälle.

Ilmastososopimussihteeristön budjetti 2018-2019

Puoli vuotta aiemmin Bonnin istunnossa valmisteltu budjetti vuosille 2018-2019 hyväksyttiin.

http://unfccc.int/files/meetings/bonn_nov_2017/in-session/application/pdf/cp23_auv_sbi46_i16.pdf

Toimintavalmiuksien vahvistaminen (capacity building)

Neuvottelut asiakohdan alla saatiin valmiiksi. Muun muassa siirtymätalousmaiden toimintakehikon arvio hyväksyttiin. Venäjä oli keväällä aktiivisesti mukana neuvotteluissa, mutta ei ilmaantunut tällä kertaa neuvotteluhuoneisiin lainkaan. Ukraina neuvotteli aktiivisesti hyvin positiivisessa hengessä Valkovenäjän peesatessa sitä.

Metsät, maankäyttö ja maatalous

Maatalous (SBSTA 7)

Useiden vuosien vaikeiden neuvottelujen jälkeen ilmastopöytäkirjan osapuolet pääsivät yhteisymmärrykseen maataloutta käsittelevän työn jatkosta. Ilmastoneuvotteluiden tulevassa työssä käsitellään maatalouden osalta sekä ilmastomuutokseen sopeutumista että sen hillintää. Asiaa käsitellään sekä neuvottelujen tieteellisteknisessä työssä (SBSTA) että sopimuksen toimeenpanoa toteuttavissa elimissä. Tätä työtä tullaan kutsumaan nimellä "Koronivia Joint Work on Agriculture". Osapuolet ja tarkkailijat voivat esittää viimeistään 31. maaliskuuta 2018 näkemyksensä elementeistä, jotka tulisi sisällyttää tähän työhön. Toimia toteutetaan edellyttäen, että niihin on käytettävissä taloudellisia resursseja.

Kehitysmaille (G77+Kiina) tärkeää oli saada aiempien sopeutumiseen liittyvien työpajojen tuloksia siirrettyä toimeenpanoprosessiin. Nämä työpajat käsitelivät sitä, miten maatalous voi sopeutua ilmastomuutokseen (kuten riskejä ja haavoittuvuutta, varoitusjärjestelmiä ja jatkuvuussuunnitelmia). Nämä maat olisivat alun perin halunneet, että maataloudelle avataan erillinen asiakohta myös SBI:n alle. Kehittyneet maat eivät halunneet, että asioille, joilla on jo omat prosessit ja toimet, luodaan päällekkäisiä rakenteita.

Tulevassa työssä tullaan käsittelemään muun muassa maaperän hiileen lisäämistä, ravinteiden ja lannan käyttöä kestävässä maataloustuotannossa ja kotieläintuotannon kehittämistä sekä ilmastomuutoksen sosioekonomisia vaikutuksia maataloussektorille. Päätöstekstissä otetaan huomioon maatalouden haavoittuvuus ja ruokaturva.

SBSTA:n neuvotteluita edelsivät keskeisten osapuolten käymät aiemmat epäviralliset keskustelut. Bonnissa neuvotteluita käytiin pitkälti pääneuvottelijoiden kesken. Uruguay toimi G77-maiden neuvottelijana rakentavalla tavalla. Neuvotteluiden rinnakkaispuheenjohtajina toimivat Heikki Granholm (Suomi) ja Emmanuel Dlamini (Zwasiland).

REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Degradation in developing countries / YK:n metsäkatoa ja metsien tilan heikkenemistä ehkäisevä ohjelma kehitysmaissa)

REDD+:n eli kehitysmaiden metsäkaton ja metsien heikkenemisen torjuntaohjelman osalta tällä kertaa SBI:n agendalla oli tukitoimien koordinoimisen arviointi. COP19:ssa Varsovassa kehitysmaat vaativat COP:n yhteyteen omaa pysyvää komiteaa koordinoimaan metsäkaton torjunnan rahoitusta. Kun muut maat eivät halunneet uusia pysyviä instituutioita, kompromissina perustettiin ilmastoneuvottelujen yhteydessä vuosittain kokoontuva vapaaehtoinen kansallisten REDD-yhdyshenkilöiden ja rahoittajatahojen tapaaminen. Näiden kokousten tuloksia oli määrää arvioida neljän vuoden kuluttua, eli COP23:ssa. COP23:n REDD-konsultaatioissa pohdittiin 1) ovatko vapaaehtoiset focal point-kokoukset riittävästi koordinoineet REDD-toimeenpanon rahoitusta; 2) pitäisikö vapaaehtoisia focal point-kokouksia jatkaa; 3) tarvitaanko muunlaisia järjestelyjä kuten REDD+ toimeenpanoa tukevaa muodollista koordinaatioelintä; 4) miten REDD+ toimeenpanoa tulisi koordinoita ja rahoitusvajeet ja -rajoitteet huomioida, ottaen huomioon myös Vihreän ilmastorahaston rooli. Konsultaatioissa teollisuusmaat yleisesti ottaen halusivat focal point -kokousten loppuvan mutta olisivat saattaneet suostua fasilitaattoreiden kompromissiehdotukseen määräaikaisesta jatkosta kokouksille. Kehitysmaat vaativat koordinaatioille jatkoa. Konsultaatiot tästä aiheesta päättyivät tuloksettomina, joten keskustelua aiheesta jatketaan seuraavassa SBI:n kokouksessa huhti-toukokuussa 2018. Osapuolet esittivät viimeisessä istunnossa eriäviä

näkemyksiä siitä, jatketaanko vapaaehtoisia koordinaatiokokouksia ensi vuonna, kun neuvottelutuloksia ei saavutettu.

REDD+:aan ilmeisesti liittyy myös ns. Gateway-aloite. Lähetteessään elokuulta 2017 Kongon demokraattinen tasavalta, Dominikaaninen tasavalta, Kenia, Mosambik, Panama, Papua Uusi Guinea ja Uganda ehdottivat uutta agendakohtaa COP:n agendalle yksityissektorin kontribuutioiden kannustamiseksi sekä mittauksen ja raportoinnin käsittelemiseksi. Lähetteessä viitattiin mm. metsäsektorilla esiintyneeseen kuumaan ilmaan hankkeissa, joissa ei ole noudatettu REDD+-mekanismin metodologioita. Muiden osapuolten oli vaikea ymmärtää, mihin lähetteellä tosiasiaa pyrittiin, joten se ei konsultaatioissa saanut tukea muilta kuin laatijoiltaan. Varhain lauantaiaamuna 18.11. Sademetsävaltioiden ryhmän puheenvuoron käyttänyt Kongon demokraattinen tasavalta totesi COP23-kokouksen olleen REDD+ -asioiden osalta menetetty mahdollisuus ja pahoitteli, ettei tukea löytynyt REDD+ -toimeenpanoa tukevan muodollisen koordinaatioelimen perustamiselle. Kongo arvosteli myös sihteeristön menettelyjä heidän Gateway-lähetteensä käsittelyssä ja ilmoitti, että Sademetsävaltioiden ryhmä haluaa nostaa Gateway-ehdotuksen COP24 asialistalle.

Teknologia

Teknologiaan liittyviä kysymyksiä käsiteltiin usean eri asiakohdan alla eri neuvotteluraiteilla. Osapuolet keskustelivat teknologiapuitekehikon (technology framework) viidestä avainteemasta: innovaatiot, toimeenpano, toimintaympäristö ja valmiuksien rakentaminen, yhteistyö ja sidosryhmät sekä tuki. Osapuolten näkemykset teemojen alaisista yleisistä ja yksityiskohtaisista elementeistä kirjattiin epäviralliseen muistioon, ja osapuolet antoivat SBSTA:n puheenjohtajalle mandaatin laatia teknologiapuitekehikkoa koskeva luonnosteksti 15.3.2018 mennessä.

Osapuolet keskustelivat teknologia-keskusta ja verkostoa (Climate Technology Centre and Network, CTCN) koskevasta, ulkopuolisen konsultin suorittamasta arviointiraportista. Osapuolet pyysivät CTCN:n johtoa sekä CTCN:n emäntäorganisaatiota UNEP:a toimittamaan vastineensa arviointiraportin suosituksiin, joiden pohjalta keskustelua jatketaan huhti-toukokuussa Bonnissa. Osapuolet päättivät myös uusia COP:n ja UNEP:n välisen aiesopimuksen siitä, että UNEP toimii CTCN:n emäntäorganisaationa myös uudella nelivuotiskaudella.

Osapuolet hyväksyivät päätelmät koskien CTCN:n ja teknologiakomitean (Technology Executive Committee, TEC) yhteistä vuosiraporttia. Osapuolet vaativat molempia elimiä suorittamaan monitorointi- ja evaluointitoimia sekä kannustivat elimiä tehostamaan yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Osapuolet olivat yleisesti tyytyväisiä Maailmanlaajuisen ympäristörahaston GEF:n raportista koskien Poznanin strategisen teknologiansiirto-ohjelman toteuttamisesta, ja kehottivat GEF:ä tiivistämään alueellista yhteistyötä CTCN:n kanssa.

Kansainvälinen lentoliikenne ja merenkulku

Pariisin sopimus ei sisällä määräyksiä kansainvälisestä lentoliikenteestä tai merenkulusta, vaan näiden osalta ilmastotoimet ovat Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestö ICAO:n ja Kansainvälisen merenkulkujärjestö IMO:n vastuulla. SBSTA:n pyynnöstä järjestöt raportoivat toimistaan UNFCCC:lle ja SBSTA laatii havainnoista päätelmät. Tämänkertaisissa

päätelmissä todetaan lyhyesti, että SBSTA otti vastaan raportit ja toivoo järjestöjen jatkossakin raportoivan UNFCCC:lle päästövähennyksistä omilla aloillaan.

Liikennekysymykset olivat melko paljon esillä varsinaisten neuvottelujen ulkopuolella. Konferenssin sivutapahtumissa käsiteltiin liikenteen kasvihuonepäästöjen vähentämistä, ja kokousviikkojen välinen lauantai oli liikenteen teemapäivä. IMO:ssa on tarkoitus sopia huhtikuussa 2018 alustavista päästövähennystavoitteista ja -keinoista, minkä vuoksi erityisesti merenkulkuun liittyviä tapahtumia oli lukuisasti. COP 23:n aikaisissa tapahtumissa kuitenkin lähinnä vaihdettiin ajatuksia, eikä niillä liene suurta vaikutusta IMO:n tai ICAO:n työlle.

Tasa-arvokysymykset

YK:n ilmastopöytäkirjan ensimmäinen sukupuolten välistä tasa-arvoa koskeva toimintaohjelma (Gender Action Plan) saatiin valmiiksi rakentavassa hengessä. Toimintaohjelma rakentuu viiden prioriteettialueen ympärille ja se pyrkii edistämään naisten tasa-arvoista osallistumista ilmastoneuvotteluissa sekä eri sukupuolten näkökulmien huomioimista ilmastoon liittyvässä päätöksenteossa ja toimenpiteissä niin kansainvälisellä kuin kansallisella tasolla. Toimintaohjelman toteutumista tarkastellaan COP25:ssä Liman tasa-arvoa koskevan työohjelman yhteydessä. Suomi on toiminut Bonnissa hyväksytyn toimintaohjelman aloitteentekijänä ja ollut aktiivisesti viemässä eteenpäin sitä koskevia neuvotteluja.

Alkuperäiskansojen foorumi

Alkuperäiskansojen foorumia koskevista neuvotteluista saavutettiin hyvä lopputulos. Foorumi toiminnallistettiin, joskin neuvotteluja jatketaan SBSTA48:ssa huhti-toukokuussa sekä foorumin hallinnollisesta järjestelystä että työohjelmasta. Erityisesti päätöksen FCCC/SBSTA/2017/L.29 kahdeksannessa kappaleessa tuodaan alkuperäiskansojen prioriteetit (tasapuolinen edustus, alkuperäiskansojen itse nimeämät edustajat, alkuperäiskansojen osallistuminen foorumin johtoon) selkeästi esille. Alkuperäiskansojen edustajat osallistuivat itse neuvotteluihin asiantuntijaroolissa. Alkuperäiskansojen edustajat pitivät tulosta merkittävänä.

COP23:n viimeisinä päivinä järjestetyssä EU-ministerien ja alkuperäiskansa-kaukuksen bilateraalissa alkuperäiskansojen edustajat paitsi kiittelivät hyvästä lopputuloksesta, myös ripittivät EU:ta ilmastoneuvottelijoiden heikosta osaamisesta alkuperäiskansoille erityisissä kysymyksissä ml. ihmisoikeudet.

http://unfccc.int/files/meetings/bonn_may_2017/application/pdf/cp23_auv_ipp.pdf

Vastetimet (response measures)

Keskusteluissa oli erimielisyyttä seuraavien työpajojen luonteesta. Kehitysmaat halusivat enemmän toimintavalmiuksien vahvistamista ja erityisesti alueellisia koulutusohjelmia. Australia ja US korostivat, että seuraavan ilmastokokouksen istunnon yhteydessä

järjestettävän työpajan tulee olla "fit for purpose" ja palvella kaikkien osapuolten tarpeita. Saudi-Arabia, Singapore, Malediivit ja Thaimaa ehdottivat istunnon ulkopuolista Afrikassa järjestettävää alueellista koulutustyöpajaa poliittisena eleenä. EU, Umbrella Group ja Venäjä vastustivat perustellen, että EU ja USA järjestävät jo nykyisellään paljon toimintavalmiuksien vahvistamista koskevia työpajoja ja koulutuksia.

Päätelmistä päästiin kuitenkin lopulta yhteisymmärrykseen. Kevään SBI- ja SBSTA:n yhteydessä järjestetään 2-päiväinen koulutustyöpaja taloudellisen mallintamisen työkalujen käytöstä vastatoimifoorumin teemoihin liittyen. Sihteeristöä pyydetään valmistelemaan raportti työpajasta joulukuun 2018 SBSTA- ja SBI-kokouksiin. Lisäksi osapuolia pyydetään toimittamaan maaliskuun loppuun mennessä näkemyksiään vastatoimifoorumin seuraavasta arvioinnista, jonka on määrä tapahtua COP 24:n yhteydessä.

Pre-2020 ja maailmanlaajuinen toimintaohjelma (Global Climate Action Agenda, GCAA)

Pre-2020

Pre-2020 toimet nousivat hieman yllättäen varsin näkyvästi esiin COP:n aikana. Kehittyvät maat esittivät tästä omaa agendakohtaa osapuolokokoukseen; taustalla niiden vaatimus siitä, että teollisuusmaiden tulisi vahvistaa päästövähennystoimia ja rahoitusta kehittyvien maiden ilmastotoimille ennen vuotta 2020. Asiasta käytiin useita informaaleja keskusteluja, ja lopputuloksena oli se, että 2018 ja 2019 COP:ien yhteydessä järjestetään erillinen pre 2020 – tilaisuus korkealla tasolla. EU ja muut teollistuneet maat vastustivat uutta agendakohtaa, koska nähtiin että sekä fasilitatiivinen dialogi (Talanoa-dialogi) että GCAA ja sen alaiset tarkastelut tarjoavat jo mahdollisuuden pre-2020 toimien tarkasteluun ja niiden kirittämiseen, ja toisaalta agenda on jo nyt erittäin kuormittunut, eivätkä uudet asiakohdat edistä Pariisin sääntökirjan valmistumista aikataulussa. Toisaalta kehitysmaaryhmä oli varsin yhtenäinen pre-2020 vaatimuksissaan, mikä kertoi asian kärjistymisestä ja etenkin LMDC-ryhmän (like-minded kehitysmaat, ml Kiina, Intia, Iran, Saudi-Arabia) vahvasta vaikutuksesta.

Yhtenä kiistakapulana pre-2020 keskusteluissa on ollut etenkin Kioton pöytäkirjan Dohan muutoksen ratifioinnin ja voimaantulon viivästyminen. Etenkin EU:ta on syytetty siitä, ettei se ole tallettanut omaa ratifiointiasiakirjaansa (siitä syystä, että Puolalla on edelleen oma ratifiointiprosessinsa kesken). Suomi talletti 5 muun jäsenmaan tavoin viimeisen kokousviikon aikana hyväksymiskirjansa, sekä Kioton sopimuksen Dohan muutoksesta (samoin kuin myös Montrealin pöytäkirjan Kigalin muutoksesta). Myös Puolan ratifiointiprosessi on käynnissä, ja EU:n ratifioinnin saattamisen kokonaisuudessaan päätökseen ilmoitettiin kokouksessa tapahtuvan tämän vuoden loppuun mennessä. Toisaalta, Dohan muutoksen voimaantulo vaatii EU:n lisäksi myös n. 40 muun osapuolen ratifioinnin.

Maailmanlaajuinen toimintaohjelma (Global Climate Action Agenda (GCAA))

Varsinaisten neuvottelujen ulkopuolella yritykset, kansalaisjärjestöt, kunnat, kansalaiset ja sijoittajat järjestivät Bonnissa useita ilmastotapahtumia. Tällä kertaa tapahtumat olivat hieman fyysisesti hieman kauempana varsinaiselta neuvottelualueelta, mikä ei edistänyt neuvottelijoiden mahdollisuutta osallistua niihin. Tapahtumissa oli yli 20 000 osanottajaa.

Suomi oli mukana useissa aloitteissa, muun muassa perustamassa Kanadan ja UK:n kanssa 'Irti hillestä' -liittoumaa, joka kannustaa hallituksia, yritysmaailmaa ja eri organisaatioita

luopumaan nopeasti perinteisestä hiilivoimasta. Tämä noteerattiin kokouksessa laajasti. Lisäksi Suomi mm. järjesti oheistapahtuman liittyen arktisiin asioihin ja oli mukana allekirjoittamassa 'Because the Ocean' -julkilausumaa, jossa tuotiin esiin ilmastomuutoksen vaikutukset meriin.

USA:n 'We are Still In' ryhmä ja ns. American Pledge aloite, joita johtavat Michael Bloomberg ja Kalifornian kuvernööri Gerry Brown, saivat Bonnissa paljon huomiota USA:n perinteisen neuvottelutiimin pysytellessä taustalla teknisiin kysymyksiin keskittyen.

Kansainvälinen koalitio lyhytaikaisten ilmastotekijöiden torjumiseksi (CCAC)

CCAC:n jäsenmaat hyväksyivät julkilausuman, jossa maat sitoutuivat parantamaan ilman laatua ja hidastamaan ilmastomuutosta toteuttamalla toimia, jotka vähentävät lyhytikäisten ilmastovaikutteisten ilmansaasteiden (SLCP) kuten mustahiilen päästöjä. Bonnin kokouksessa keskityttiin maatalouden ja jätehuollon musta hiili- ja metaanipäästöihin. Kokous korosti SLCP-yhdisteiden vähentämistä, parhaiden käytäntöjen jakamista, teknistä yhteistyötä molemmilla sektoreilla.

Ministerikokouksessa useat maat lupasivat lisärahoitusta CCAC:lle mm. Sveitsi, Japani, Norja, Ruotsi ja Hollanti. Japani lupasi 2,5 miljoonan dollarin lisärahoituksen ja osallistuu jatkossakin erityisesti CCAC:n jätehuoltokysymyksiin. Sveitsin lisärahoitus oli 3,6 miljoonaa.

Uusia jäseniä ovat Belgia, Kongo, Costa Rica, ECOWAS, Luxemburg, Pakistan, Vietnam, Aasian kehityspankki ja The World Resources Institute,

Kanada jatkaa CCAC:n puheenjohtajana ja korosti toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja samalla ilman laadun sekä terveyden parantamiseksi. Uuden Seelannin ministeri James Shaw korosti kehittämään keinoja vähentää maatalouden päästöjä ja samalla parantaen tuottavuutta ja viljelijöiden asemaa. Ruotsi korosti kokouksessa maatalouden ja jätehuollon metaanipäästöjen vähentämistä. Saksa korosti jätehuoltoa

Kokouksessa puheenvuorot oli varattu vain ministereille, joten Suomi ei pitänyt puheenvuoroa.

Aloitteet ja oheistapahtumat

Kaupungit, alueet ja rakentaminen

Alue- ja paikallishallintojen rooli Pariisin sopimuksen ja ilmastotavoitteiden toteutuksessa korostui Bonnissa. Osapuolikokoukseen oli saapunut tuhat kaupunkien ja alueiden edustajaa (mm. lukuisia pormestareita ja osavaltioiden johtajia). Osasyynä tähän lienee Yhdysvaltain keskushallinnon suunnitelma vetäytyä sopimuksesta, mikä siellä on lisännyt osavaltioiden ja kaupunkien sitoutumista tavoitteiden asettamiseen ja toteutukseen. Toisaalta kaupungit ja alueet ovat jo vuosia yhdessä sekä erikseen tuoneet itseään yhä voimakkaammin esille neuvotteluissa sekä kehittäneet aktiivisesti omia ilmasto- ja energiatoimiaan. Monet kaupungit ja alueet näkevät edelläkävijäroolin kannattavana mm. uusien työpaikkojen, kasvun, terveyden ja ympäristöonnettomuuksien (kuten metsäpalojen torjunta) takia. Pariisin sopimus myös ensimmäistä kertaa mainitsee kaupungit ja alueet ilmastotoimijoina.

Koska nykyiset kansalliset ilmastositoumukset eivät riitä saavuttamaan Pariisin sopimuksen tavoitteita, ovat kaupunkien, alueiden ja muiden ei-valtiollisten toimijoiden lisätoimet ensiarvoisen tärkeitä. Yksi tärkeimmistä tehtävistä on saada aikaan enemmän yhteistyötä valtion sekä paikallistason välillä. Vuoden 2018 kunnianhimoa kirittävä vuoropuhelu mahdollistaa myös kaupunkien ja alueiden osallistumisen. Vielä on kuitenkin ratkaisematta, kuinka niiden ilmastotoimet näkyvät ja raportoidaan varsinaisissa neuvotteluissa ja osana Pariisin sopimusta. Ongelmana on kaupunkien ja alueiden omat ja keskenäänkin erilaiset ilmastotoimien raportointikäytännöt sekä miten päällekkäistä laskentaa voitaisiin välttää. Toinen keskeinen kysymys on kaupunkien ja alueiden ilmastotoimien rahoitus, etenkin yksityiseltä puolelta. Monet kaupungit tarvitsevat tukea sellaisten ilmastoprojektien kehittämiseen, jotka voisivat hakea ja saada ulkopuolista rahoitusta.

Maailmanlaajuisen toimintaohjelman (GCAA) alla kaupungit ja alueet esiintyivät kolmena päivänä. Lauantaina 11.11. aiheena olivat rakennukset. Päivän seminaareissa tarkasteltiin rakennetun ympäristön ja yhdyskuntien roolia ilmastomuutoksen hillinnässä, käytössä olevia keinoja päästöjen vähentämiseksi rakennuskannassa sekä tarpeita toimenpiteiden tehostamiseksi. Tilaisuuden keskeisiä teemoja oli erilaisten kestävä kehityksen ja ilmastotavoitteiden jalkauttaminen rakennusalaalla. Näitä puitiin ennen kaikkea kehittyvien maiden näkökulmasta. Keskeisiä havaintoja oli tarve yleisten kansallisten ilmastotavoitteiden purkaminen rakennusalaalle käyttökelpoiseen muotoon sekä erityisesti kehittyvien maiden lisääntyvä tarve rakentamisen ilmastohankkeiden rahoitukselle. Lisätietoja päivän tuloksista http://unfccc.int/files/paris_agreement/application/pdf/cop_23_outcome-hsday_final.pdf

Local and Regional Leaders' Summit järjestettiin sunnuntaina 12.11. Tapaaminen oli tähän mennessä ensimmäinen ja suurin ilmastokokousten yhteydessä pidetty tapahtuma, jossa tarkastellaan alue- ja paikallishallintojen merkitystä, sitoumuksia ja toimenpiteitä ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen alueella. Päivän ohjelma koostui inspiroivista palopuheista, eri hallintotasojen sitoumuksia ja toimenpiteitä esittelevistä puheenvuoroista ja tulevaisuuden tarpeita hahmottelevista paneeleista. Päivän puheenvuoroissa korostuivat mm. eri hallintotasojen integraatio, kaupunkien tulosten seuranta ja mittaaminen sekä luonnollisesti yhteistyön tärkeys. Erityistä huolta nähtiin kehitysmaiden hallitsemattomassa kaupungistumisessa ja ilmastomuutoksen vaikutuksesta pienten saarivaltioiden tulevaisuuteen.

Maanantaina 13.11. käsiteltiin YK:n kestävä kehityksen tavoitetta 11 (kestävät kaupungit ja yhteisöt). Ministeri Tiilikainen piti tilaisuudessa avauspuheenvuoron. Hän korosti siinä YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden, New Urban Agendan ja muiden kansainvälisten aloitteiden roolia kansallisten politiikkatoimien pohjana. Rakennetun ympäristön rooli ilmastomuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa on keskeinen, samoin kuin paikallisten olosuhteiden ja julkisen vallan merkitys ilmastotoimien toteuttamisessa. Suomalaisista hyvistä käytännöistä esille nostettiin kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumus sekä kansallinen kestävä kaupunkikehityksen ohjelma. Lisäksi ministeri mainitsi Suomen vetämän globaalin 10YFP Sustainable Buildings and Construction –ohjelman yhtenä aloitteena, jonka pohjalla on hyvä rakentaa lisää yhteistyötä. Lisätietoja päivän tuloksista http://unfccc.int/files/paris_agreement/application/pdf/cop23_outcome_sdq11_final.pdf

Kaupungit ja alueet näkyivät myös hyvin ja monipuolisesti muissa paviljongeissa sekä oheistapahtumissa koko kahden viikon ajan. Ensimmäistä kertaa järjestetty oma Cities & Regions Pavilion esitteli mm. Afrikan kaupunkien energiaskenaarioita, liikennesektorin päästövähennysmahdollisuuksia, Euroopan rakennuskannan remonttitarvetta sekä kaupunkien rahoitusmahdollisuuksia. Ilmastoneuvottelujen puolella. Yhdysvaltojen ei-

valtiollisilla toimijoilla oli myös oma paviljonkinsa, jossa he toivat esille voimakkaasti viestiään siitä, kuinka paikalliset ilmastotoimet lisääntyvät presidentin ilmoituksesta huolimatta.

Muutamia keskeisiä osapuolikokouksessa julkistettuja kaupunkien, alueiden ja rakennusalan aloitteita:

- "Bonn-Fiji Commitment" on yli 300 paikallisen ja alueellisen johtajan lupaus nostaa ilmastotoimien kunnianhimoa ja vahvistaa Pariisin sopimuksen toimeenpanoa. Sisältää useita erilaisia aloitteita. Lisätietoa: <http://www.cities-and-regions.org/bonn-fiji-commitment-at-cop23/>
- C40-kaupunkiryhmän pormestarit lupasivat nostaa ilmastotoimiensa kunnianhimoa ennen vuotta 2020 sekä tehdä kaupungeistaan päästöneutraaleja vuoteen 2050 mennessä. C40 edustaa 25 suurta kaupunkia ja 150 miljoonaa kaupunkilaista.
- YK:n "Global Alliance for Buildings and Construction" nopeuttaa ja lisää toimia vähähiiliseen ja resurssitehokkaaseen rakentamiseen.
- Paikallistason kestävä kehityksen järjestö ICLEI sekä NDC Partnership työskentelevät yhdistääkseen kansallisen ja paikallistason ilmastotyön parantaakseen siten kansallisten ilmastotoimien kunnianhimoa.
- Cities Climate Finance Leadership Alliance kartoittaa kestäviin infrastruktuuriprojekteihin tarjottavaa rahoitusta.
- UN-Habitatin koordinoiman "Planners for Climate Action" -aloitteen kautta suunnittelijoiden ammattitaito välittyy paremmin ilmastokeskusteluihin ja -toimintaan.

Energia sekä fossiilipolttoaineiden tukien reformi (FFSR)

Energiakysymyksiä käsiteltiin maailmanlaajuisen toimintaohjelman (GCAA) sisällä omana teemapäivänään (perjantai 10.11.) sekä lisäksi erilaisissa oheistapahtumissa. COP23:ssa julkistettiin lisäksi useita energia-aiheisia aloitteita ja sitoumuksia. Äänessä olivat valtioiden lisäksi kaupungit, alueet, liike-elämä, kansalaisjärjestöt sekä eri YK-organisaatiot.

Energiapäivän loppuraportissa

(http://unfccc.int/files/paris_agreement/application/pdf/1011_energy_outcome_1711.pdf) ja oheistapahtumissa muistutettiin, että maailmanlaajuinen energiamurros on käynnissä, mutta ei tarvittavan nopeasti ja tehokkaasti. Etenkin liikenne-, lämmitys- ja energiatehokkuussektoreilla on kirittävä. Ilmaston lisäksi talouden ja terveyden kysymykset on hyvä muistaa viestinnässä. Monilta alueilta puuttuu yhä uusiutuvan energian vaatima infrastruktuuri ja siirtoyhteydet. Kannattaakin panostaa myös off-grid -ratkaisuihin. Energiamurroksen rahoitus vaatii huomattavia investointeja. Haitallisten tukien reformi sekä tehokas hiilen hinta ovat osa tarvittavista politiikkatoimista. Kehitysmaissa tarvitaan lisää taloudellisesti tuottavia ja kypsiä projekteja, jotka houkuttelisivat lisää yksityistä rahoitusta. Esimerkkejä eri toimijoilta tarvitaan vahvistamaan päättäjien uskoa yhä kunnianhimoisempiin tavoitteisiin sekä konkreettisiin toimiin.

COP23:ssa julkistettiin mm. seuraavia energia-aiheisia aloitteita ja sitoumuksia:

- *IEA Clean Energy Transitions Programme*, 30 miljoonan euron ohjelma, jolla tuetaan puhtaan energian muutosta etenkin suurissa kehittyvissä talouksissa.

- IRENA:n tukema *Africa Clean Energy Corridor* laajenee Länsi-Afrikkaan ja erityisesti aurinkoenergian projekteihin.
- IRENA julkisti myös *NDC renewable energy facility*, jonka tarkoitus on antaa maille suunnittelu- ja teknistä apua ennen vuotta 2020.
- *Powering Past Coal Alliance* pyrkii nopeuttamaan siirtymistä pois hiilen käytöstä. Suomi on yksi 25 valtiosta ja alueesta, jotka ovat liittyneet allianssiin.
- SEforALL:n aloite *Cooling for All* keskittyy tehokkaisiin ja HFC-vapaisiin viilennysratkaisuihin.

Suomi, Tanska, IISD, Itä-Suomen yliopisto sekä Climate Parliament järjestivät yhdessä maanantaina 13.11. korkean tason oheistapahtuman parhaista käytännöistä toimeenpanna kestävän kehityksen tavoitteita fossiilipolttoaineiden tukien reformin (FFSR) ja verotuksen avulla. Suomen puheenvuoron piti ministeri Kimmo Tiilikainen. Tiilikainen kertoi Suomen politiikkatoimista, kuten 30 % uusiutuvien polttoaineiden tavoitteesta liikenteessä sekä pyrkimyksestä päästä eroon hiilestä energiantuotannossa vuoteen 2030 mennessä. Fossiilipolttoaineiden tukien reformin täytyy kattaa usea sektori, liikenne ja kauppapolitiikka mukaan lukien. FFSR oli aiheena myös muutamassa muussa oheistapahtumassa, joissa tarkasteltiin tukireformin roolia kansallisissa päästövähennyssuunnitelmissa, reformista vapautuvien varojen uudelleensuuntaamista mm. uusiutuvaan energiaan ja köyhyyden vähentämiseen sekä reformin positiivisten puolien viestimistä. FFSR:ää tukevat maat, Suomi mukaan lukien, kokoontuivat COP:in aikana muutaman kerran. Tärkeinä aiheina pidettiin ranskan- ja espanjankielisten maiden mukaan saamista, hyviä kokemuksia reformin toimeenpanosta sekä FFSR:n linkittämistä neuvotteluagendalle.

Liite 1 Suomen valtuuskunta COP23-ilmastokokouksessa

Puheenjohtaja

Asunto-, energia ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Varapuheenjohtaja

Ympäristöneuvos Outi Honkatukia, ympäristöministeriö

Jäsenet

Lähetystöneuvos Hanna-Leena Lampi, ulkoasiainministeriö

Metsäneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö

Neuvotteleva virkamies Paula Perälä, ympäristöministeriö

Erityisasiantuntija Ilari Valjus, valtiovarainministeriö

Ylitarkastaja Laura Sarlin, liikenne- ja viestintäministeriö

Ylitarkastaja Mikko Paloneva, työ- ja elinkeinoministeriö

Asiantuntijat

Ympäristöneuvonantaja Matti Nummelin, ulkoasiainministeriö

Tarkastaja Johanna Pietikäinen, ulkoasiainministeriö

Energianeuvonantaja Henri Horn, ulkoasiainministeriö

Lainsäädäntösihteerit Laura Peuraniemi, ulkoasiainministeriö

Ylitarkastaja Milja Keskinen, maa- ja metsätalousministeriö

Kansainvälisten asiain neuvos Tita Korvenoja, ympäristöministeriö

Ympäristöneuvos Elina Rautalahti, ympäristöministeriö

Neuvotteleva virkamies Marjo Nummelin, ympäristöministeriö

Erityisasiantuntija Karoliina Anttonen, ympäristöministeriö

Erityisavustaja Taru Savolainen, ympäristöministeriö

Ylitarkastaja Outi Leskelä, ympäristöministeriö

Viestintäasiantuntija Riikka Lamminmäki, ympäristöministeriö

Assistentti Katariina Kovalainen, ympäristöministeriö

Kehittämispäällikkö Riitta Pipatti, Tilastokeskus

Kansanedustaja Satu Hassi, ympäristövaliokunnan pj

Kansanedustaja Hanna Kosonen, ympäristövaliokunnan jäsen

Kansanedustaja Hanna Sarkkinen, talousvaliokunnan jäsen

Puheenjohtajan avustaja Inka Saara Arttijeffer, Saamelaiskäräjät

Professori Markku Ollikainen, Ilmastopaneelin puheenjohtaja

Vanhempi tutkija Antto Vihma, Ulkopoliittinen instituutti

Johtava asiantuntija Mikael Ohlström, EK

Energia-asiantuntija Anssi Kainulainen, MTK

Johtaja Hanna Ekman, Energiateollisuus ry

Johtaja Tapio Wallenius, Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)

Kansainvälisten asioiden asiantuntija Pia Björkbacka, SAK

Asiantuntija Tuuli Hietaniemi, KEPA ry

Ilmastodelegaatti Emmi Venäläinen, Allianssi ry

Vanhempi neuvonantaja Oras Tynkkynen, Sitra

Hallituksen jäsen Tina Nyfors, Suomi 350.org

Liite 2 Ministeri Tiilikaisen puhe korkean tason osuudessa

Statement by Mr Kimmo Tiilikainen, Minister of the Environment, Energy and Housing of Finland at COP23, Bonn, 16 November 2017

Mr President, Your Excellencies, Ladies and Gentlemen,

I would like to thank Fiji's presidency. We trust that you will lead us to a good outcome. We are with you.

Finland fully aligns itself with the statement by the EU and its Member States.

Mr President,

The Paris Agreement is irreversible, unstoppable and truly global. Together with the Agenda 2030 it paves our path towards a sustainable future. It's time to implement. We don't have time to waste.

This is clear from the latest reports of the World Meteorological Organization and UNEP. I also look forward to the IPCC report on the 1,5 degree goal that must guide our further work. To safeguard this important work, Finland has doubled its contribution to IPCC this year.

Finland is on track to achieve its 2020 emission reduction target. I am happy to announce that we have just deposited our ratification instrument for both the Kigali Amendment of the Montreal Protocol and the Doha Amendment of the Kyoto Protocol. But we are fully aware that more needs to be done. And we are taking further ambitious action:

- We will phase out the use of coal for energy by 2030.
- We will halve the use of fossil oil and the CO₂-emissions from road transport by 2030.
- We will do this by advancing renewable energy, electric vehicles and advanced biofuels as well as enhancing energy-efficiency.
- We are committed by our Climate Change Act to a long-term goal of at least 80 percent reduction by 2050. We will enhance our carbon sinks.
- With these measures we aim to be carbon neutral by 2045.

Cities, as producers of 70 percent of the world's greenhouse gases, have a crucial role in implementing the Paris Agreement. The potential of energy savings for example from the building sector is huge and remains largely untapped. I encourage all cities and towns to develop their own climate adaptation and mitigation plans – many have already done this.

Mr President,

In the Arctic, temperature is increasing twice as fast as elsewhere. The rising temperature will have serious consequences for the Arctic ecosystems and societies, indigenous peoples and local communities. The changes in the Arctic will not stay in the Arctic, but will have global consequences. For example, these changes will accelerate global sea level rise and impact weather far away.

These dramatic changes are happening now, in our time, not somewhere in the future. We need to be quicker and more ambitious. A key task is also to reduce the emissions of black

carbon. If we tackle these emissions globally, it will yield results very quickly. And we have the means to do this.

I am proud to be here with Finnish municipal leaders, businesses, civil society, youth and our indigenous people, the Sámi. In Finland, we work closely with the Sámi Parliament in formulating our climate positions and policies. We expect that the Indigenous Peoples' and Local Communities' Platform becomes a forum where Parties and indigenous peoples can learn from each other and tackle this challenge together.

Mr President,

Climate finance to developing countries is essential for achieving the Paris goals. In October Finland set up a joint climate fund with the International Finance Cooperation. The 114 million euro investment FUND will support renewable and clean energy solutions mainly in the poorest developing countries. The Finland-IFC blended finance for climate program is a new and innovative way to create markets and mobilize private investments in developing countries.

Let me conclude by stressing that - as the Fijian Presidency has showed us - we are all in this canoe together. Thank you.

Liite 3 Raportissa käytetyt lyhenteet

AF	Adaptation Fund / Sopeutumisrahasto
AILAC	Association of Independent Latin American and Caribbean States / Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen itsenäisten valtioiden yhteisö
AOSIS	Alliance of Small Island States / Pienten saarivaltioiden allianssi
APA	Ad Hoc Working Group on the Paris Agreement / Pariisin sopimuksen voimaantuloa valmisteleva ad hoc –työryhmä
CCAC	Climate & Clean Air Coalition / Kansainvälinen koalitio lyhytaikaisten ilmastotekijöiden torjumiseksi
CEOS	Committee on Earth Observation Satellites
CMA	Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to the Paris Agreement / Pariisin sopimuksen osapuolten kokous
CMP	Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol /Kioton pöytäkirjan osapuolten konferenssi
COP	Conference of the Parties / Ilmastopöytäkirjan osapuolikokous
CTCN	Climate Technology Centre and Network / Teknologiakeskus
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations / YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö
FFSR	Fossil Fuel Subsidy Reform / Fossiilisten polttoaineiden tukien järjeistäminen
GCA(A)	Global Climate Action (Agenda) / Maailmanlaajuinen ilmastotoimintaohjelma
GCF	Green Climate Fund / Vihreä ilmastorahasto
GCOS	Global Climate Observing System
GEF	Global Environment Facility / Maailman ympäristörahasto
G77	Kehitysmaiden yhteinen neuvotteluryhmä
ICAO	International Civil Aviation Organisation / Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö
IOC-UNESCO	Intergovernmental Oceanographic Commission of UNESCO / UNESCO:n kansainvälinen merikomissio
IMO	International Maritime Organisation / Kansainvälien merenkulkujärjestö
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change / Hallitustenvälinen ilmastomuutospaneeli
LDC	Least Developed Countries / Vähiten kehittyneet maat
LDCF	Least Developed Countries Fund / Vähiten kehittyneiden maiden rahasto
LEG	Least Developed Countries Expert Group / Vähiten kehittyneiden maiden asiantuntijaryhmä
LMDC	Like Minded Developing Countries / Samanmielisten kehitysmaiden ryhmä
MRV	Measurable, Reportable & Verifiable / mittaaminen, raportointi ja todentaminen
NAP	National Adaptation Plan / Kansallinen sopeutussuunnitelma
NCC	National capabilities and circumstances / kansalliset valmiudet ja olosuhteet
NDC	Nationally Determined Contributions / Kansalliset panokset (mm. päästövähennystavoitteet)
NWP	Nairobi Work Program / Nairobin työohjelma
REDD	Reducing Emission from Deforestation and Forest Degradation / YK:n metsäkatoa ja metsien tilan heikkenemistä ehkäisevä ohjelma kehitysmaissa
SBI	Subsidiary Body for Implementation / Ilmastopöytäkirjan avustava toimielin toimeenpanoa varten
SBSTA	Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice / Ilmastopöytäkirjan avustava toimielin tieteellistä ja teknologista neuvontaa varten
SCCF	Special Climate Change Fund / Erytisilmastorahasto
SCF	Standing Committee on Finance / Pysyvä rahoituskomitea
SIDS	Small Island Developing States / Pienten kehittyvien saarivaltioiden ryhmä

SLCP	Short-lived climate pollutants / lyhytikäiset ilmastovaikutteiset ilmansaasteet (esim. mustahiili)
TEC	Technology Executive Committee / Teknologiakomitea
UNEP	United Nations Environment Programme / Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelma
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change / Ilmastonmuutosta koskeva YK:n puitesopimus, ns. ilmastopöimus
WIM	Warsaw International Mechanism for Loss and Damage / Varsovan kansainvälinen, vahinkoja ja menetyksiä koskeva, mekanismi
WMO	World Meteorological Organization / Maailman ilmatieteen järjestö